

Ю. Ю. Волобуєва

Донецький національний університет

РИЗИКИ У СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ

Встановлені політичні ризики в політичних процесах глобального рівня. Виявлені можливі ризики при зіткненні у чотирьох осях: 1) автономія - залежність. «центр – регіон», або «центр – регіон – місто»; 2) ось демократія – авторитаризм; 3) ось моноцентризм – поліцентризм; 4) консолідація – конкуренція («монополії - олігополії»). Зроблено висновки, що вивчення ризиків у політичних процесах, є важливим, для виявлення можливостей впливу на них, управління ними та запобігання.

Ключові слова: Політичний ризик, регіон, глобальний ризик, політичний режим, держава.

Сучасний світ ХХІ століття, являє собою багатогранну, багатомірну, інноваційно-технологічну, багатополлярну систему. Усі соціальні, суспільні відносини стикаються із товарно-грошовим бар'єром. Головними факторами сьогодення є інформація та гроші, навіть інформація займає більш значуще місце. ХХІ століття, це період комунікаційного вибуху, медійного простору, і в цій тенденції є, як плюси так і мінуси. Головним недоліком, є зниження етичних, моральних та інших цінностей. Поряд з цими глобальними проблемами, стоїть проблема багатополлярності світу, існування «вісімки лідерів», міжнародних організацій (ЄС, ШОС, НАТО і т.д.), транснаціональних корпорацій, регіональних об'єднань, міст глобального значення, кожен із міжнародних акторів має власні інтереси та потреби, головним із яких є влада, у глобальних масштабах. У світі проходять велика кількість процесів, які мають великі темпи здійснення, через що їх не можна залишати без уваги (урбанізація, демографічний зріст, централізація та децентралізація, глобалізація, націоналізація і т.д.)

Усі перераховані явища, по своїй суті можуть призвести до ризиків, як передбачуваних, так і не передбачуваних, що може дестабілізувати політичну систему.

Політичні ризики супроводжують кожен з політичних процесів, виступаючи індикатором стабільності політичних систем як на глобальному, так і на регіональному рівнях. Саме тому, у сучасному світі, у специфічних сучасних відносинах, стає актуальним вивчення різноманіття ризиків у політичних процесах, розкриття їх сутності, рівнів, типів, виявлення можливостей впливу на розвиток події або процесу. За сучасних умов, взаємовідносини, «держава – держава», «держава – регіон», «держава – місто», «держава – індивід» зумовлюватимуть прогресивний розвиток політичної системи світу, або окремих держав, лише завдяки вивченню природи політичних ризиків та напрацюванню практики управління ними.

У 80-ті роки відбувається найбільша кількість публікацій на тему політичних ризиків, увагу в яких приділяється методам аналізу політичного ризику, активно проводились дослідження з проблем розвитку і покращення методів прогнозування, розглядання основних теоретичних аспектів, призводиться у працях Дж. Остіна і Д. Йоффі, Т. Морана, В. Оверхольта, Т. Шрива. Інша група вчених, зосередила свої зусилля на індивідуальних підходах фірм, серед яких: Дж. Морган, С. Марк, Дж. Сассі і С. Діла. Практична необхідність даних досліджень призвела до створення значного числа консультаційних фірм, спеціалізованих на оцінці політичних ризиків у різних країнах вони розглядають політичний ризик, як вплив політичних процесів на проведення різного роду операцій закордонними компаніями, розглядають з такої точки зору такі вчені,

як В. Вестон і Б. Сорж, Д. Джодіс. Що політичний ризик може бути визначений як внутрішньостранновий та міжнародний, конфліктні та інтеграційні події та процеси, які можуть (або не можуть) привести до змін в урядовій політиці всередині країни або у закордонном, що буде виражено у несприятливих умовах або додаткових можливостях (стосовно, наприклад прибутку, ринків, персоналу) для фірми, це вивчають Г. Райс і Й. Махмауд. Макро- та мікроризик, залежно від рівня економічних суб'єктів та як вони розповсюджуються, виділяють С. Робок, С. Кобрін, Дж. Саймон. Поділ політичного ризику на екстра-легальний та легально-урядовий запропонував Ч. Кеннеді. Подібної класифікації дотримується Ж. де ла Торре і Д. Некар. Вона обумовлює можливість, задля прогнозування впливу політичної дії. Обґрунтували необхідність комбінованого підходу, який дозволив би з'єднати суб'єктивне сприйняття іноземної середі із кількісним аналізом об'єктивних даних задля формування загального сприйняття (GESTALT) странового ризику Р. Руммель і Д. Хінен. Геополітичний ризик як політична категорія почав розроблятися І. Б. Ежиевим у політичній науці нещодавно, де, на основі аналізу світової економічної і політичної кон'юнктури, ним обґрунтовується розгляд проблеми ризику в геополітичній площині. Серед дослідників, що розглядають феномен глобалізації з точки зору просторових процесів, необхідно відзначити А. Неклесса, М. Чешкова, аналіз робіт яких дозволяє осмислювати геополітичний ризик як механізм інтеграції суспільства, механізм формування державного та цивілізаційного простору, не виключаючи негативні наслідки, ризикогенних глобалізаційні тенденції. В якості теоретико-фундаментального розглядання ризику у геополітичному аспекті та бази концептуалізації можуть служити дослідження зарубіжних (У. Бек, Н. Луман, М. Дуглас, Е. Гідденс) і російських авторів (В. Устьянцев, О. Яніцький, І. Яковенко), пов'язаних з поглибленою тематизацією концепту суспільства ризику, обумовлених драматизмом модернізаційних процесів, що прискорюють руйнування колишніх стабільно функціонуючих спільнот, структур та інститутів. Говорячи про ризики у політичних режимах у різних регіонах, звертаємо увагу на працю Р.Ф. Туровського, стосовно ефективності та демократичності політичних режимів у регіонах, порівняльний аналіз на підставі відокремлених осей, на базі котрих з'являються ризики. Дослідження регіонів, напрацювання теорії, та практики з регіоналізму, виявлення головних характеристик, місце регіонів в рамках держави, у працях І. М. Бусигіной, З. Варналій, В. П. Дергачева, М. Долішній, Н.В. Зубаревич.

Під політичним ризиком розуміється «Ймовірність несприятливих наслідків політичних рішень, прийнятих в умовах невизначеності, дефіциту ресурсів (часу,

інформації і т.д.), що веде до збитку для учасників політичних дій і ймовірності здійснення небажаних подій» (Gorshkova 2001, p. 139) [3, с. 139]. В. Вестон і Б. Сорж визначають політичний ризик як дії національного уряду, які заважають проведенню ділових операцій, змінюють умови угод, приводять до конфіскації власності іноземних компаній (Krysin 2006, p. 678) [13, с. 678].

Політичний ризик являє собою ймовірність виникнення політичних факторів у країні (регіоні), які можуть виявити сприятливий або негативний вплив на управлінську, економічну й інші види діяльності. До таких політичних факторів належать, наприклад, рівні стабільності політичного режиму, політичних безладів, корупції, злочинності, безробіття (Smorgunov 2006, p. 347) [4, с. 347].

Й. Пфеффер, визначив співвідношення між ризиком і невизначеністю у такий спосіб: «Ризик... являє собою комбінацію декількох видів азарту, він вимірюється ймовірністю; невизначеність вимірюється рівнем віри. Ризик – це стан миру, невизначеність – стан уяви». Особливе місце тут займають ризики, які обумовлені діючою в країні податковою системою, законодавством. Це «правовий або законодавчий ризик» (Podkolzina 1996, p. 14) [14, с. 14].

Автором застосовано у даній роботі поняття політичного ризику, як імовірності небажаних наслідків можливих політичних і інших рішень, пов'язаних з політичними подіями, здатними принести той або інший збиток їх учасникам у реалізації їх інтересів. Найчастіше про політичний ризик говорять у ситуаціях, коли при прийнятті рішень, що стосуються, наприклад, міжнародного бізнесу, потрібно враховувати негативний вплив факторів, пов'язаних з нестабільністю внутрішньополітичної обстановки режиму, що править, або уряду, з політичними безпорядками (Charles & Kennedy 1987, p. 168) [1, с. 168].

1. Геополітичний аспект ризикованості сучасних політичних процесів.

Проблема геополітичного ризику носить глобальний характер, будучи фундаментальною складовою соціального світу, з якою пов'язане майбутнє людства. Геополітичний контекст постіндустріального сьогодення, характеризується нині наявністю зброї масового ураження, небаченим досі масштабом його продажу; охоплений національними, військовими, конфесійними зіткненнями, обумовлений діями конкретних індивідів, груп країн, орієнтованих на власні інтереси, які продовжують діяти з позиції сили і насильства, використовуючи прямі методи агресії і експансії, ставить на межу ризику саме існування життєвого простору суспільства і людини. Ідеї нестабільності, невизначеності та непередбачуваності стають широко поширеними рисами геополітичної житті сучасного суспільства ризику.

Геополітичний ризик включає такі елементи:

- ризик зовнішнього завоювання держави;
- ризик розпаду держави під впливом внутрішніх сил;
- ризик зниження суверенітету – здатності держави відстоювати свої інтереси на міжнародній арені;
- централізація однієї ідеології у рамках світового масштабу;
- урбанізація, як загальносвітова тенденція;
- світова регіоналізація, та глобалізація, роль «національної держави» у світі.

Головною проблемою геополітичного ризику

сучасності є протистояння двох процесів: глобалізації та регіоналізації.

Зміст поняття «регіональний політичний простір» складається на основі синтезу та взаємопересечіння таких понять, як регіон, соціальний простір, простір, як система певних суспільних координат і показників. Поняття регіон, тут фіксує увагу на рівнях політичних відносин, які відтворюються у даному обсязі. По-перше, це найбільш масовий рівень політики, найбільш безпосередньо пов'язаний з діяльністю суспільства, як її суб'єкта. По-друге, тут найбільш прямо здійснюється взаємодія влади та населення, проявляється демократизм соціального порядку і реалізуються, у першу чергу, соціальні аспекти політичних відношень. По-третє, регіон є синонімом провінціалізму і периферійності політики. Таким чином, регіон, виступає як наддержавне утворення, як суб'єкт, який може самостійно існувати на міжнародній арені.

У ході дослідження, на думку автора, було б доцільним розглянути геополітичні ризики з двох позицій: 1) втрачання головних позицій держави на світовій арені, зміщення її у сторону регіону, міста; 2) подальше зростання держави, як головного актора міжнародних відносин.

Перший сценарій розвитку світу у масштабі регіоналізації міжнародного товариства дає право говорити про вірогідність таких ризиків:

- Падіння феномену «національної держави», руйнування національної ідентичності, національної свідомості, зменшення ролі загальнодержавних традицій з однієї сторони, а з іншої – навпаки, зріст етнічних, культурних та ментальних показників, навколо яких можуть формуватися регіональні об'єднання. На фоні цих тенденцій, є можливість зіткнення інтересів, конфлікт на межі регіон – держава.

- Зростання регіональної диспропорції, прояв тенденції «депресивних регіонів». Через функціонування регіонального розподілу світу стає можливим ризик зростання одних регіонів та падіння інших.

- Можливість загострення конфліктів, через етнічні, релігійні, або культурні особливості.

- Зростання тенденції багатополярного світу, вилучення регіонів – лідерів, зростання їх кількості, дисбаланс міжнародних відносин на фоні зіткнення багатьох інтересів, як наслідок – напруженість, конфліктність, та можливість озброєних протистоянь.

- Паралельно із тенденцією регіоналізації йде тенденція урбанізації, що може призвести до ризику конфліктності між регіоном – містом, розподілом ресурсів, владними повноваженнями, процесом прийняття політичних та інших рішень.

- Зростання «теорії залежності» між сильними регіонами та слабкими, проблема інвестиційної політики, спонсорської участі.

Другий сценарій розвитку міжнародної системи – це зростання ролі національної держави, збереження її як головного актора міжнародних відносин може призвести до прояву таких ризиків:

- Посилення тенденцій сепаратизму, через утиск регіонів, міст, або спільнот за етнічними, релігійними, культурними, економічними та іншими показниками.

- Монополізація влади, централізація, жорстка вертикаль влади як наслідок формування командно-адміністративного, диктаторського режиму.

- Ризик зовнішньої політики, так як армія знахо-

диться у володінні лише держави, постає питання використання державами-лідерами монополії сили задля підкорення та володарювання.

- Ризик формування головними акторами сучасності «бойових машин», поділ, та перерозподіл світу, неможливість функціонування у добробуті великої кількості світових «господарів», або вони повинні домовитись, і ця домовленість призведе до розмежування територій; або це буде «Третя світова війна»

- Моральний ризик. У час великого зростання науки і техніки, у час медійно-інформаційного простору життя у світі втрачаються усі моральні цінності, рушиться сама можливість на функціонування та розвиток держав частково «другого» та «третього» світу. Мега-актори займаються повним збором інтелектуального ресурсу зі всього світу, і, як наслідок цього, відбувається повне поневолення цих країн.

- Природний ризик, безмежне, постійне, використання природних ресурсів, що веде до забруднення екологічної системи та, рано чи пізно, до вичерпаності тих чи інших корисних копалин.

2. Ризики політичних режимів у регіональному аспекті у сучасних політичних процесах.

Спочатку потрібно встановити, як саме ми будемо розуміти політичний режим. Західні класики Г. О'Доннелл і Ф. Шміттер розуміють політичний режим, як сукупність явних і прихованих моделей, які визначають форми і канали доступу до провідних урядових постів, а також характеристики акторів і використовуваних ними стратегії (Algin 1989, p. 73) [2, с. 73]. Російський дослідник В. Гельман у своїй відомій роботі, присвяченій російським регіонам, визначив політичний режим, як «сукупність акторів політичного процесу, інститутів політичної влади, ресурсів і стратегій боротьби за досягнення або утримання влади» (Kryvosheyin 2008a, pp. 19–20) [11, с. 19–20]. Головними незалежними змінними він вважає акторів, інститути, ресурси і стратегії. Акцент у цих визначеннях зроблений на політичних акторів та їх взаємодії, у результаті якого відбувається структурування владних відносин. Для цілей даної роботи, виходячи з існуючих визначень, наведених вище, ми використаємо поняття політичного режиму Р.Ф. Туровського, як існуючого на певній території взаємопов'язану сукупність політичних акторів (з їх методами володарювання, ресурсами, цілями і стратегіями) та інститутів (що розуміються і як організації, і як норми, правила гри) (Turovsky 2013, p. 10) [15, с. 10]. Відштовхуючись від такого розуміння політичного режиму, надалі можна проводити ідентифікацію певних (національних, регіональних, локальних) політичних режимів, встановлювати їх індивідуальність специфіку вірогідності та можливості прояву політичних ризиків.

Регіон, розглядається, у даному контексті, як окремий адміністративно-територіальний суб'єкт у рамках держави.

Найважливішою проблемою, однак, є автономія регіональних політичних режимів, оскільки очевидно, що зберігається, незважаючи на глобалізацію, поділ політичного простору на держави з їх національними політичними режимами, не залишає багато місця для формування відокремлених регіональних політичних режимів (Turovsky 2013, p. 11) [15, с. 11]. Звідси важливе питання про ступінь різноманіття, або, як каже В. Нечаєв, дивергенції регіональних політичних режимів (Turovsky 2013, p. 11) [15, с. 11].

Порівняльні політичні дослідження регіонів є по-

ширеним напрямком у політичній науці і привертають велику увагу дослідників, але завжди стикаються з методологічними проблемами. Найбільш важлива з них – це амплітуда міжрегіональних відмінностей, тобто їх розмах у межах однієї держави, співвідношення універсального і унікального у регіональних політиках. Для її вирішення завжди необхідно вибирати масштаб оцінки міжрегіональних відмінностей, оскільки не можна очікувати, що ці відмінності будуть радикальними. Р.Ф. Туровський визначає контур для порівняльного дослідження регіональних політик, який, ймовірно, може бути застосований і для різних країн (що, звичайно, потребує спеціальних досліджень). На погляд Р.Ф. Туровського, доцільно використовувати чотири осі. А автор, потім визначить види ризиків, які можуть з'являтися на зіткненні у кожній дихотамії.

1. Ось автономія – залежність. У сучасній Росії регіональна автономія у цілому низька для федеративної держави, але неформальні практики індивідуальних відносин між центром і різними регіонами створюють значні відмінності (Turovsky 2013, p. 13) [15, с. 13]. В Україні, якщо дивитися на органи місцевого самоврядування, не можна казати про їх самостійність, або можливість виконувати свої обов'язки.

2. Ось демократія – авторитаризм. Очевидно, що у Росії всі регіони є, у тій чи іншій мірі, авторитарними, перебуваючи у структурі загальнонаціонального політичного режиму. Тим не менш, рівень публічної участі не ідентичний, і ступінь елітизму політичних відносин у регіонах теж різниться. При цьому, елітна конкуренція у цілому стала заміником поліархії і слабким стимулом для розвитку демократії у вигляді хоча б електоральної конкуренції (Turovsky 2013, p. 13) [15, с. 13]. В Україні на регіональному рівні, можна бачити конвульсивні кроки до демократії, які не можуть дійсно призвести до плідних результатів, через жорстку вертикаль влади.

3. Ось моноцентризм – поліцентризм, характеризує розділення влади між владними інститутами (гілки і територіальні рівні влади) відповідно до закону та на практиці. Крайні форми моноцентризму означають повне домінування регіональної виконавчої влади, персоніфікованої губернатором. Тенденція у сторону поліцентризму передбачає наявність відносно автономних центрів влади (Turovsky 2013, p. 13) [15, с. 13].

4. Ось консолідація – конкуренція, характеризує структуру прийняття рішень, не збігається з більш формальною структурою владних інститутів. Це – структура політичних акторів, що визначають порядок денний і приймають рішення. У ліберальних демократіях ми більшою мірою розглядаємо партії, але з урахуванням їх внутрішньої ідеологічної, персоналістської та іншої фракційності. У авторитарних системах типу російської слід розглядати елітні групи, а партії – вже як їх похідні (Turovsky 2013, p. 13) [15, с. 13]. Про таку ж тенденцію можна казати у в Україні. Головними акторами економічної, політичної та інших сфер діяльності, являються фінансово-промислові угруповання, а вже потім їх можна ототожнювати із партіями

Дослідження регіональних політичних режимів по трьох осях «Монополія – олігополія» («консолідація – конкуренція»), «центр – регіони» («автономія – залежність») і «демократія – авторитаризм» дозволяє, на думку Р.Ф. Туровського, давати найбільш точну характеристику вивчаємих об'єктів, проводити їх типологізацію, кросс-регіональні порівняння і

індивідуальні дослідження територій, які не відірвані від загальної теорії і практики. Сенс цих осей полягає у тому, що на осі «монополія – олігополія» («консолідація – конкуренція») визначається акторна і організаційна структура владних відносин, на осі «демократія – авторитаризм» – методи і способи владарювання, на осі «центр – регіони» («автономія – залежність») – ступінь обособлення регіонального політичного режиму від загальнонаціонального (Turovsky 2013, p. 14) [15, с. 14].

У своїй роботі, автор вирішив на прикладі цих осей виділити ризикованість, її вірогідність, можливість, масштаби, та наслідки. Головною тезою цього дослідження можна вважати: «Коли щось здобуває держава (влада), у цей час щось втрачає суспільство (народ, громадянське суспільство), і навпаки: при задоволенні інтересів і потреб населення, суспільства, знижується вірогідність задоволення інтересів влади, держави. Таким чином при переході від «монополії – олігополії» («консолідації – конкуренції»), і навпаки, від «центра – регіону» («автономії – залежності») і від «демократії – авторитаризму» та навпаки, виникають різноманітні ризики. Розглянемо кожну ось окремо:

1. Ось автономія – залежність, «центр – регіон», або автор ще додав би «центр – регіон – місто». Ризики, які можуть з'являтися у рамках тенденції розвитку регіональної політики держави, це:

- Виявлення «депресивних регіонів», що може призвести до вмирання цих «депресивних регіонів», або навпаки до зосередження уваги влади на підвищення, та реконструкцію цих регіонів. У будь-якому випадку це є ризик.

- Жорстке розділення у середині регіону по системі «центр – периферія», високий відсоток урбанізаційних процесів, зріст міст, набування ними особливих повноважень, та, як наслідок, захист тільки власних інтересів, що у результаті призведе до конфлікту інтересів.

- Під час переходу держави до чіткого регіонального розподілу, відповідного, як законодавства, так і практичного втілення, може нести за собою ризик роздроблення держави, а з часом – повне змінення держави на регіони. Така тенденція стає ймовірною у поліетнічних країнах, з невеликою історією незалежності, які на момент переходу мають певні конфлікти у середині держави.

Ризики, які можуть з'являтися коли в державі не має регіональної політики:

- Жорстка централізація влади, відсутність діалогу із суспільством, захист владою тільки своїх інтересів. Як наслідок – конфлікт «держава – суспільство», який в свою чергу може призвести до протестних рухів, революцій.

- Ризик нераціонального розподілу грошей по територіям, великі агломераційні одиниці, отримують таку ж матеріальну базу, як і малі. Як наслідок конфлікт між територіями, та між територіями і державою.

2. Ось демократія – авторитаризм. При переході від авторитаризму до демократії з'являються ризики:

- Виявлення великої кількості груп інтересів, кожна з яких буде прагнути влади, як наслідок – можливість конфліктного зіткнення цих груп.

- Затягнення владою процесу прийняття основних державних символік, державної валюти, законодавства, будівництво жорсткого командно-адміністративного режиму, зосередження влади у окремих руках, можливість так і не здійснити перехід до демократії.

- Ризик приходу до влади крайніх, радикальних,

можливо екстремістських сил.

- Ризик конфлікту інновацій та традицій.

При переході від демократії до авторитаризму:

- Зосередження влади в одних руках, відсутність діалогу із суспільством, беззаконність дій влади, уседозволеність влади, як наслідок – повне поневолення суспільства, або протестні акції, революції, як спосіб боротьби народу із владою.

- Ризик політичної, економічної кризи, закрита форма еліти, просування по кар'єрним сходам тільки через братерські, родинні відносини, інколи через гроші.

- Великий розвиток корупції в усіх сферах життєдіяльності людини.

- В період інформаційного існування для людини великим ризиком є залишитися без розкритого, розвинутого медійного простору. Ризик зниження комунікації на усіх її рівнях.

3. Ось моноцентризм – поліцентризм. Крайньою формою проявлення моноцентризму буде прояв однієї персоніфікованої влади (губернатор), без альтернативного вибору. Здійснення тільки своїх інтересів, повне відчуження від суспільства, його проблем і потреб. Протилежною ситуацією буде поліцентризм, де його крайнім проявом буде розгалуження повноважень, великий відсоток корупційних дій, через велику кількість представників різних інтересів, відсутність можливості реалізувати хоча б одну потребу.

4. Ось консолідація – конкуренція («монополії – олігополії»). Існування фінансово-промислових (елітарних) угруповань, утримання в їх руках головних владних важелів – це ризик зіткнення цих угруповань, потреба різних рішень, як наслідок – гальмування розвитку суспільства у всіх його сферах. Відчуженість влади (фінансово-промислових угруповань – «багаті») від суспільства в цілому (народу – «бідні») розшарування території на «північ – південь», «центр – периферія».

Роблячи висновок, можна сказати, що існуюча політична система світу її багатополарність, високі темпи розвитку, медійний простір комунікації, розмежування сценаріїв розвитку системи світу у сторону регіонального розвитку, урбанізації, або росту національної держави. Виявлення багатоваріантності геополітичних ризиків та усвідомлення їх можливості дає змогу розраховувати свої дії усім акторам міжнародної спільноти, а також запобігти можливим негативним наслідкам. У процесі дослідження регіонів, у рамках однієї держави, проведенні регіональної політики у державі, стає доцільним вивчення політичних режимів у регіонах, виявлення головних ризиків сучасності при зіткненні у чотирьох осях: 1) автономія – залежність, «центр – регіон», або автор ще додав би «центр – регіон – місто»; 2) ось демократія – авторитаризм; 3) ось моноцентризм – поліцентризм; 4) консолідація – конкуренція («монополія – олігополія»). Вивчення ризикованості тих чи інших переходів дає змогу управляти, або запобігати появи та концентрації ризиків, що дозволяє розробити дійсно вірну стратегію розвитку, або переходу від однієї системи до іншої.

Бібліографічні посилання

1. Charles I. Political Risk Management / I. Charles, R. Kennedy. – 1987. – Р. 7.
2. Альгін А. П. Ризик та його роль у суспільному житті / А.П. Альгін. – М.: Мысль, 1989. – 205 с.
3. Горшкова А.А. Політичний ризик та методи його оптимізації / А.А. Горшкова // Актуальні проблеми політології: зб. наук. робіт студентів та аспірантів Рос. ун-ту дружби народів.

/ отв. ред. д.ф.н., проф. В.Д. Зотов. – М. : МАКС Прес, 2001. – С. 139–142.

4. Державна політика та управління / под ред. Л.В.М. Сморгунов. – «Російська енциклопедія», 2006. – 347с.

5. Дугин А. Г. Геополитика Постмодерна / А.Г. Дугин. – М., 2007. – 470с.

6. Дугин А. Г. Логос и мифос. Глубинное регионоведение / А.Г. Дугин. – М. : Академический проект, 2010. – 580с.

7. Зубаревич Н.В. Эволюция взаимоотношений центра и регионов России: от конфликтов к поиску согласия / под ред. Д. Азраэла, Э. Паина, Н. Зубаревич. – М. : Комплекс-Прогресс, 1997. – 548с.

8. Зубаревич Н. В. Регионы России: неравенство, кризис, модернизация / Н.В. Зубаревич. – М. : Независимый институт социальной политики, 2010. – 160 с.

9. Зубаревич Н.В. Социальное развитие регионов России: проблемы и тенденции переходного периода / Н.В. Зубаревич. – М. : Эдиториал УРСС, 2003. – 258с.

10. Кривошеин В. В. Політичне як центральна категорія політичної науки / В.В. Кривошеїн // Вісн. Дніпропетровськ. ун-ту : Соціологія. Філософія. Політологія. – Вип. 7. – Д. : ДНУ, 2001. – С. 192–198.

11. Кривошеин, В. В. Проблема восприятия политического риска в современных постмодернистских коннотациях Мэри Дуглас и Никласа Лумана. / В. В. Кривошеин // Вестн. Днепропетровск. ун-та. : Сер. Философия. Социология. Политология. – Д. : ДНУ, 2008. – Вып. 17. – С. 501–508.

12. Кривошеин, В.В. Региональные политические риски: понятие и методы анализа / В.В. Кривошеин // Вестн. Днепропетровск. ун-та. : Сер. Философия. Социология. Политология. – Д. : ДНУ, 2008. – Вып. 18. – С. 245–251.

13. Крисін Л. П. Толковий словник іноземних слів / Л.П. Крисін. – М., 2006. – 678с.

14. Подколзина И. А. Проблемы дефиниции та оцінки політичного ризику у закордонних дослідженнях / И.А. Подколзина // Вестн. Моск. ун-та. : Сер. 12. «Політичні науки». – 1996. – № 5. – С. 21–31.

15. Туровский Р.Ф. Эффективность и демократичность региональных политических режимов в современной России: противоречия теории практики измерения / Р.Ф. Туровский // Журнал политической науки. – 2013. – №1. – С. 8–36.

Волобуева Ю.Ю. Риски в современных политических процессах

Установлены политические риски в политических процессах глобального уровня. Выявлены возможные риски при столкновении в четырех осях: 1) автономия – зависимость, «центр – регион», или «центр – регион – город», 2) ось «демократия – авторитаризм», 3) ось «моноцентризм – полицентризм» 4) консолидация – конкуренция («монополия – олигополия»). Сделаны выводы, что изучение рисков в политических процессах является важным для выявления возможностей воздействия на них, управление ими и их предотвращение.

Ключевые слова: Политический риск, регион, глобальный риск, политический режим, государство.

Volobueva J. The risks in modern political processes

Political risks are established in the political process on global level. Risks collision are identified in four axes: 1) autonomy – dependency, «center – region» or «center – region – city» and 2) that's democracy – authoritarianism, and 3) monocentric – polycentric and 4) consolidation – competition («monopoly – oligopoly»). It is concluded that the study of risk in the political process is important for identifying opportunities to influence, management, and prevention it.

Keywords: Political risk, region, global risk, political system and the state.

References:

Al`gin, AP 1989, Ryzhik ta yogo rol' u suspil' nomu zhytti (Risk and its role in public life). Mysl' publ., Moscow.

Charles, I & Kennedy, R 1987, Political Risk Management, p.7. Dugin, AG 2007, Geopolityka postmoderna (Postmodern geopolitics). Moscow.

Dugin, AG 2010, Logos i mifos. Glubinnoye regionovedeniye (Logos and mifos. In-depth regional studies). Akademicheskii projekt, Moscow.

Gorshkova, AA 2001, 'Politychnyy ryzhik ta metody yogo optymizatsiyi' ('Political risk and the methods of optimization'). Aktual'ni problemy politologiyi : zbirnyk naukovykh robit studentiv ta aspirantiv Rosiys'kogo universytetu druzhby narodiv. MAKS Press., Moscow, pp. 139–142.

Krysin, LP 2006, Tolkovyy slovnyk inozemnykh sliv (Intelligent dictionary of foreign words). Moscow.

Kryvosheyin, VV 2001, 'Politychne yak tsentral'na kategoriya politychnoy nauky' ('Politics as a central category of political science'). Visnyk Dnipropetrovs'kogo universytetu: Sotsiologiya. Filosofiya. Politologiya, Vyp. 7. DNU, Dnipropetrovs'k, pp. 192–198.

Kryvosheyin, VV 2008a, 'Problema vospriyatiya politicheskogo riska v sovremennykh postmodernistskikh konnotatsiyakh Meri Duglas i Niklasa Lumana' ('The problem in the perception of political risk in today's post-modern connotation of Mary Douglas and Niklas Luhmann') Visnyk Dnipropetrovs'kogo universytetu: Sotsiologiya. Filosofiya. Politologiya, Vyp. 17. DNU, Dnipropetrovs'k, pp. 501–508.

Kryvosheyin, VV 2008b, 'Regional'nyye politicheskiye riski: poniatyie i metody analiza' ('Regional political risks: the concept and methods of analysis'). Visnyk Dnipropetrovs'kogo universytetu: Sotsiologiya. Filosofiya. Politologiya, Vyp. 18. DNU, Dnipropetrovs'k, pp. 245–251.

Podkolzina, IA 1996, 'Problemy definytsiyi ta otsinky politychnogo ryzhiku u zakordonnnykh doslidzhenniakh' ('Problems of definition and assessment of political risk in foreign studies'). Vestnik Moskovskogo universiteta: Seriya Politicheskoye nauki, № 5, pp. 21–31.

Smorgunov, LVM 2006, Derzhavna polityka ta upravlinnia (Public Policy and Management). Rosiys'ka entsiklopediya.

Turovskyy, RF 2013, 'Effektivnost' i demokratichnost' regional'nykh politicheskikh rezhimov v sovremennoy Rossii: protivorechiya teorii I praktiki izmereniya' ('Efficiency and democracy of regional political regimes in modern Russia: the theory and practice contradicts of the theory of measurement'). Zhurnal politicheskoy nauki, №1, pp. 8–36.

Zubarevich, NV 2003, Sotsial'noye razvitiye regionov Rossii: problemy i tendentsii perekhodnogo perioda (Social development of Russian regions: problems and trends of transition period). Editorial URSS, Moscow.

Zubarevich, NV 2010, Regiony Rossii: neravenstvo, krizis, modernizatsiya (Regions of Russia: inequality, crisis, modernization). Nezavisimyy institute sotsial'noy politiki, Moscow.

Zubarevich, NV, Azrael, D & Pain, E 1997, Evolyutsiya vzaimootnosheniy tsentra i regionov Rosii: ot konfliktov k poisku soglasiya (The evolution of relations between the center and the regions of Russia: from conflict to seek agreement). Kompleks-progress, Moscow.

Надійшла до редколегії: 26.09.2013 р.